

Les neiges du Kilimandjaro

a film by Robert Guédiguian

LUX²⁰¹¹
EUROPEAN PARLIAMENT
FILM PRIZE
WINNER

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EURÓPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EUROPSKÝ PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROPAPARLAMENTET

 LUX
FILM PRIZE
THE EUROPEAN PARLIAMENT
IS COMMITTED TO CULTURE

DIRECTOR
Robert Guédiguian

CAST
Ariane Ascaride
Jean-Pierre Darroussin
Gérard Meylan
Marilyne Canto
Grégoire Leprince-Ringuet
Anaïs Demoustier
Adrien Jolivet

SCREENPLAY
Robert Guédiguian, Jean-Louis Milesi

CINEMATOGRAPHER
Pierre Milon

EDITING
Bernard Sasia

CO-PRODUCTION
Agat Films & Cie / Ex Nihilo
France 3 Cinéma
La Friche Belle de Mai

SALES AGENT
Films Distribution

DURATION
107 min.

COUNTRY
France

YEAR
2011

Zăpezile de pe Kilimanjaro

UN KIT EDUCAȚIONAL REALIZAT DE CENTRUL CULTURAL LES GRIGNOUX - *MANON QUOILIN*

Bazat pe poemul lui Victor Hugo „Oameni săraci”, filmul *Zăpezile de pe Kilimanjaro* este povestea unui sistem de valori pus în pericol și reabilitat în mod treptat datorită unui cuplu format din Michel și Marie-Claire, interpretați de Jean-Pierre Darroussin și Ariane Ascaride, actorii preferați – împreună cu Gérard Meylan – ai regizorului Robert Guédiguian. Acesta din urmă rămâne fidel obiceiului său de regizor oferind un film angajat, chiar dacă nu militant, care pune sub semnul întrebării societatea și evoluția sa.

Valorile promovate de film

Filmul începe cu o scenă destul de dureroasă: Michel, reprezentant sindical, este însărcinat cu tragerea la sorți a numelor a douăzeci de persoane care urmează să fie concediate pe loc. Când își citește propriul nume, colegul lui îi aruncă o privire întrebătoare, chiar acuzatoare. Acesta din urmă, care este și cel mai bun prieten al său, curând îi reproșează că și-a pus numele

în urnă, întrucât statutul său de delegat sindical îi permite să scape de concediere. Michel îi răspunde că nu a vrut să profite de niciun privilegiu, dezvăluind astfel dorința sa de echitate și imparțialitate. Această conversație scurtă nu are urmări semnificative asupra tramei dramatice, dar permite regizorului să prezinte personajele sale, precum și tema principală a filmului. De fapt, această scenă din deschidere dă imediat tonul poveștii puse în scenă. Este vorba despre **valorile** apărute de unele personaje, dar care vor fi puse la grea încercare de-a lungul poveștii.

Într-adevăr, la o petrecere între prieteni organizată acasă la Michel și Marie-Claire, doi bărbați mascați pătrund prin violență în domiciliul lor cu scopul de a fura banii pentru concediul cuplului pe Kilimanjaro. Pentru victime, uimirea este totală. De ce agresorii i-au ales tocmai pe ei? Ce au făcut în viață pentru a merita acest lucru? Acest furt violent subminează, prin urmare, toate valorile pentru care aceste personaje s-au luptat toată viața punându-le în fața unei situații pe care o percep ca pe o nedreptate brutală și de neînțeles.

ЕВРОПЕЙСКИ ПАРЛАМЕНТ PARLAMENTO EUROPEO EVROPSKÝ PARLAMENT EUROPA-PARLAMENTET
EUROPÄISCHES PARLAMENT EUROOPA PARLAMENT ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ EUROPEAN PARLIAMENT
PARLEMENT EUROPÉEN PARLAIMINT NA HEORPA PARLAMENTO EUROPEO EIROPAS PARLAMENTS
EUROPOS PARLAMENTAS EUROPAI PARLAMENT IL-PARLAMENT EWROPEW EUROPEES PARLEMENT
PARLAMENT EUROPEJSKI PARLAMENTO EUROPEU PARLAMENTUL EUROPEAN
EVROPSKY PARLAMENT EVROPSKI PARLAMENT EUROOPAN PARLAMENTTI EUROOPAPARLAMENTET

LUX
FILM PRIZE
THE EUROPEAN PARLIAMENT
IS COMMITTED TO CULTURE

În momentul în care Michel află identitatea unuia dintre agresori, Christophe, un tânăr muncitor care face parte din cei douăzeci trași la sorți la începutul filmului, uimirea lui este și mai mare. Pentru el, muncitorii concediați se confruntă cu toții cu aceeași realitate și este normal ca în aceste momente să se simtă uniți și solidari. Acesta este, de fapt, motivul pentru care el și Marie-Claire au invitat toate persoanele concediate la petrecerea de aniversare a treizeci de ani de la căsătoria lor, pentru a petrece un moment agreabil împreună. Astfel, din punctul de vedere al lui Michel, Christophe era „unul de-ai lui”, lucrând în aceeași întreprindere și fiind concediat în același timp cu el. Mai târziu, când amândoi își caută de un loc de muncă, Michel îi va adresa vorbe de încurajare lui Christophe, ignorând la acel moment actul pe care acesta l-a comis.

Astfel, în timpul confruntării lor la poliție, după arestarea lui Christophe, Michel își exprimă clar sentimentul de nedreptate: „Am lucrat împreună, am fost concediați în același timp. Și tu vii să mă furi pe mine?” Furtul este așadar un act violent și nedrept, dar încalcă mai ales, în ochii sindicalistului, principiul de solidaritate care ar trebui să existe între toți muncitorii. Renunțând la o solidaritate de acum inexistentă, Michel depune plângere împotriva agresorului său, făcând astfel apel la un principiu abstract al unei dreptăți presupuse ca fiind egală pentru toți și care pedepsește toate acțiunile ilegale.

Si nota, tuttavia, che il film non si limita a offrire un solo punto di vista e rivela molto presto — immediatamente dopo l'aggressione — quali possono essere le motivazioni di Christophe. Dopo averlo mostrato incappucciato durante il furto, la telecamera lo segue mentre fugge tra gli scuri vicoli della città. Presto a viso scoperto, Christophe sale sul bus e torna a casa per occuparsi dei fratelli minori. L'aggressore è, quindi, chiaramente identificato, personalizzato e persino umanizzato dal cineasta attraverso la sua relazione con la famiglia.

Remarcăm totuși că filmul nu se limitează la un singur punct de vedere și că ne dezvăluie încă de la început, imediat după agresiune, care pot fi motivațiile lui Christophe. După ce l-a prezentat mascat în timpul furtului, camera îl urmărește alergând pe aleile întunecate ale orașului. În curând cu fața descoperită, Christophe urcă în autobuz și se întoarce la el acasă pentru a se ocupa de frații săi mai mici. Agresorul este identificat de îndată în mod clar, personalizat și chiar umanizat de către regizor în cadrul relației sale cu familia sa.

În momentul în care Christophe se află în posesia banilor furați de la Michel și Marie-Claire, acesta își plătește datoriile față de agenția sa imobiliară și face cumpărături pentru a pregăti masa pentru frații săi mai mici. Gestul său violent este, prin urmare, ușor de explicat în ochii spectatorului,

chiar dacă, fără îndoială, este nejustificat din punct de vedere moral, prin dorința de a satisface nevoile esențiale ale apropiaților săi.

Dacă Michel simte o nedreptate profundă față de agresiune, conversația cu Christophe de la poliție îi permite să afle realitatea cu care se confruntă acesta din urmă. În ciuda situației lor asemănătoare cu care se confruntă în momentul concedierii, condițiile de viață ale celor două personaje diferă în ceea ce privește unele puncte esențiale. În timp ce Michel a primit din partea prietenilor săi și a familiei sale o excursie în Tanzania, va primi compensații din partea sindicatului și își împarte viața cu o persoană care lucrează, Christophe, la rândul său, nu se bucură de nicio siguranță financiară și trebuie să se ocupe de cei doi frați mai mici ai săi atât în ceea ce privește educația, cât și din punct de vedere financiar. În acest caz Christophe se folosește de această inegalitate de condiții pentru a-și justifica actul. Chiar dacă nu putem concluziona cu certitudine care este punctul de vedere exact al regizorului, putem ghici că, dând astfel în mare parte cuvântul tânărului, acesta pune sub semnul întrebării convingerile spontane ale lui Michel și ale soției sale: viața lor respectă într-adevăr **valorile de dreptate și echitate** pe care aceștia par să le revendice?

Plecând de la această conștientizare, din fidelitate față de convingerile lor, Michel și Marie-Claire încearcă fiecare în felul său să reconstituie lumea valorilor în care au crezut și care au fost

subminate de agresiunea comisă de cineva pe care ei îl credeau asemănător lor, dar ale cărui adevărate probleme existențiale le descoperă. Pe de o parte, Michel își retrace plângerea sa și îi propune, fără îndoială, cu stângăcie, ajutorul său lui Christophe, pe care acesta îl refuză însă în mod categoric, părându-i-se, în mod sigur, nepotrivit și poate umilitor. Acesta decide, prin urmare, să sprijine financiar familia lui Christophe utilizând banii de bilete pentru călătoria în Tanzania. Pe de altă parte, Marie-Claire se ocupă cu atenție și afecțiune de Martin și Jules, frații mai mici ai lui Christophe, care se regăsesc practic abandonați după arestarea acestuia. În cele din urmă, gestul final al cuplului va fi dorința de a adopta acești doi copii.

Dacă termenii *generozitate*, *întrajutorare*, *amabilitate* sau *bunătate* pot caracteriza cu siguranță atitudinea celor două personaje principale, putem crede totuși că filmul apără valorile care au un domeniu de aplicare mai larg. *Generozitatea* sau *amabilitatea* evocă acte și gesturi care se înscriu în relații relativ restrânse, de la individ la individ, în timp ce termenul **solidaritate** se referă mai mult la ideea unei comunități mai mult sau mai puțin extinse.

Mai multe indicii arată că, de fapt, comportamentul lui Michel și al lui Marie-Claire nu se explică doar prin considerații personale, mila pentru cei doi copii abandonați, ci se bazează pe idealuri care privesc **întreaga societate** în care aceștia trăiesc. Astfel, Michel

este imediat prezentat ca un delegat sindical, ceea ce presupune că intenționează să apere toți lucrătorii, chiar dacă acest rol îi aduce, de asemenea, unele avantaje (cum ar fi protecția împotriva concedierii); dar tocmai, prima scenă a filmului ne-a arătat că, din solidaritate, din spirit de echitate, acesta și-a pus propriul său nume pe lista persoanelor susceptibile de a fi concediate. Mai mult decât atât, în momentul în care se confruntă cu Christophe la poliție, acesta insistă asupra situației lor sociale similare, chiar dacă agresorul îi prezintă în schimb alte inegalități care au trecut neobservate. Această valoare de solidaritate este zdruncinată, ceea ce se semnalează prin nenumăratele întrebări care le trec prin minte lui Michel și lui Marie-Claire: au devenit „burghezi”? Merită ei să trăiască în confortul care este acum al lor? Ce au devenit ei, de fapt? Dar gestul lui Michel și al lui Marie-Claire, care va rămâne neînțeles de copiii lor, dar va fi împărtășit în final de cei doi prieteni ai lor, Raoul și Denise, nu poate fi interpretat decât ca un mod de a restaura acea valoare de **solidaritate**, chiar dacă ea a fost compromisă, chiar dacă ea înfruntă realități noi, precum marile dificultăți cu care se confruntă tinerii muncitori, precum Christophe.

Dacă *Zăpezile de pe Kilimanjaro* pune astfel pe primul loc solidaritatea și, în special, **solidaritatea de clasă a muncitorilor**, fără îndoială, trebuie analizat într-un mod mai fin ce amenință sau pune sub semnul întrebării această solidaritate: este pur și simplu comportamentul unui individ precum Christophe? Sau filmul subliniază alte fenomene, alte evoluții, alte **tendințe profunde**

din societate care examinează modul în care Michel și Marie-Claire ar putea concepe această solidaritate?

Reacțiile victimelor

Un sentiment de nedreptate profundă îl copleșește pe Michel în fața agresiunii suferite. Ca și alte trei victime, acesta dorește să se facă dreptate și ca persoanele responsabile să plătească pentru actele lor. Evoluția narațiunii va prezenta ulterior reacții diferite în funcție de fiecare personaj, de caracterul lor și de preocupările lor principale.

După ce a depus o plângere, Michel încearcă să afle mai multe despre condițiile de viață ale agresorului său. Își dă seama că acesta este el însuși o victimă a unei situații nedrepte și realizează consecințele evident negative ale plângerii sale. Chiar dacă nu se exprimă clar, actele lui reflectă iertarea pe care acesta dorește să o acorde lui Christophe. El vrea astfel să își repare greșeala, să dea înapoi și să își retragă plângerea, dar procedura fiind deja în curs de desfășurare, acest lucru nu va schimba cu nimic destinul agresorului său. Chiar dacă acesta din urmă refuză ajutorul lui, Michel, animat de valori care dezvăluie principiul solidarității, se va ocupa de tot pentru ca frații lui Christophe să nu ducă lipsă de nimic.

De asemenea, Marie-Claire ghidată de dorința sa de a înțelege ce s-a întâmplat, explorează rapid universul lui Christophe pentru a înțelege

motivele care pot duce la un asemenea act. După întâlnirea cu mama tânărului, ea știe că aceasta nu se va ocupa de copii și decide atunci să îi ia în grija ei. Vom observa că, spre deosebire de Michel, care încearcă să vorbească cu Christophe și să îi demonstreze că a acționat în mod greșit, Marie-Claire nu argumentează nimic și preferă mai întâi să încerce să înțeleagă întreaga situație mai ales mergând la apartamentul tânărului, discutând aproape în mod inocent cu cei doi frați și cu prietena lui și încercând, în final, să vorbească cu mama lui. Altfel spus, Marie-Claire acționează într-un mod mult mai concret decât Michel, care la început pare a fi ghidat de principii înalte și preferă soluții mai degrabă generale (cum ar fi să ofere toți banii de călătorie), chiar dacă, în final, se gândește ca și soția sa să îi adopte pe cei doi frați mai mici ai lui Christophe.

Denise, sora lui Marie-Claire, reacționează în schimb în mod extrem la agresiunea ale cărei victime sunt cele patru personaje. În acel moment, ea este incapabilă să își controleze reacțiile fiziologice, apoi, în zilele și săptămânile care urmează, nu reușește să își depășească frica și cade într-un fel de depresie. Astfel de reacții pot părea exagerate în ochii persoanelor care nu s-au confruntat niciodată cu astfel de situații traumatizante, dar experiența arată că un procent semnificativ din victimele agresiunilor violente este incapabil să depășească frica provocată de acest atac la integritatea fizică sau morală și suferă apoi diverse tulburări (ale somnului, ale atenției, ale emoțiilor) care împreună poartă denumirea de stres posttraumatic. Denise va reuși în cele din urmă (s-ar putea crede la sfârșitul filmului) să iasă din această stare depresivă, fără îndoială, datorită intervenției lui Michel și Marie-Claire, care prin acțiunea lor comună vor restabili această valoare de solidaritate de care au fost cu toții atașați și vor reda un sens lumii în care aceștia trăiesc.

În timp ce Marie-Claire și Michel întruchipează înțelegerea și iertarea, iar Denise fragilitatea, Raoul reacționează complet diferit, animat mai ales de un sentiment de răzbunare. Acesta nu poate suporta răul provocat persoanelor care îi sunt dragi, în special soției sale care nu reușește să își revină din șocul emoțional ca urmare a agresiunii. Prin urmare, el vrea ca Christophe să plătească pentru ceea ce a făcut. Observăm că și el își susține foarte mult alegerea, în special în cadrul discuției sale cu Michel cu privire

la atitudine, chiar dacă aceasta este destul de diferită de cea a prietenului său. Aici, de asemenea, experiența arată că o astfel de reacție îndreptată către răzbunare este foarte frecventă, dacă nu majoritară în grupurile care se identifică cu victimele agresiunilor sau violențelor: neînțelegerea și sentimentul de nedreptate domină persoanele care apelează atât de ușor la o răzbunare mai mult sau mai puțin radicală.

În acest context, înțelegem astfel tot ceea ce este excepțional la reacția lui Michel și a lui Marie-Claire: de fapt, este din cauză că regizorul ne arată (de altfel în paralel) toate demersurile acestor două personaje al căror punct de vedere și ale căror emoții ajungem în cele din urmă să le împărtășim. Fără îndoială, acest lucru explică și faptul că propriii copii, ignorând aceste demersuri, nu înțeleg alegerea lor de a-i adopta pe frații cei mici ai propriului agresor.

În ceea ce îi privește pe Denise și Raoul, putem presupune că vechea lor prietenie este mai puternică decât înțelegerea și, mai ales, că alegerea făcută de prietenii lor corespunde unor valori profund înrădăcinate în ei care le permit să depășească, de asemenea, trauma.

Lumea muncii: generații aflate în conflict?

Dacă Robert Guédiguan apară în mod clar anumite valori prin intermediul filmului său, acesta face, de asemenea, o serie de observații referitoare la **lumea muncii**, la **situația ei actuală** și la **evoluția ei**. Această temă, bine

prezentată la nivelul scenariului, se reflectă, de asemenea, în punerea în scenă, în special prin alegerea decorurilor. Un ochi atent va fi observat că numeroase imagini, cum ar fi afișul filmului, prezintă pe fundal macarale, uzine, nave de transport sau alte elemente care se referă la lumea muncii, precum pancartele sindicale. Filmul vorbește așadar despre lumea muncii, cu o preferință clară pentru clasa muncitoare, a cărei soartă este totuși abordată prin intermediul generațiilor diferite care au reacții și atitudini contrastante: întregul film se axează, de fapt, pe contrastul dintre cuplul stabil format din Michel și Marie-Claire, pe de o parte, și agresorul lor Christophe, care are grijă de cei doi frați mai mici ai săi în cadrul unei familii „destrămate”.

Cele **două generații** reprezentate în film se disting clar și nu există efectiv niciun personaj care se află între cele două. Pe de o parte, se observă cuplul format de Michel și Marie-Claire, precum și de prietenii lor, Raoul și Denise, pe de altă parte, generația copiilor care au între 20 și 30 de ani. Aceasta din urmă îi include așadar pe Gilles, Florence, respectiv pe partenera și partenerul lor, precum și pe tânărul Christophe.

Generația mai în vârstă pare unită și animată de valori comune. Toate cele patru personaje provin din mediul muncitoresc pentru care au luptat, de aproape sau de departe. Putem presupune că pe tot parcursul vieții lor, munca lor le-a permis să trăiască în mod corect, să cumpere câteva bunuri și chiar să devină proprietarii unei frumoase case cu terasă în Marsilia.

A doua generație, personificată de părinți tineri, se dovedește a fi mai dispartă și eterogenă. Membrii care o compun au, într-adevăr, preocupări și stiluri de viață foarte diferite. Unul dintre ei, Christophe, încearcă cumva să răspundă nevoilor sale și ale fraților săi mai mici; altul, soțul lui Florence, este nevoit să călătorească pentru

munca sa, îndepărtându-se astfel de familia lui; iar ultimul, Gilles, este preocupat de construirea unei pergole pentru casa sa. Aceasta, o locuință modernă, este situată pe malul mării pe o parcelă păzită printr-un grilaj cu cifru. Este izbitor contrastul cu apartamentul mic al lui Christophe, situat într-o clădire construită probabil în jurul anilor 1960. Locul său de trai include strictul necesar, este simplu decorat, iar pereții sunt oarecum ponosiți. Chiar dacă este vorba aici doar de detalii zărite, această tânără generație este reprezentată în acest film în contraste extreme, prin intermediul locuinței, al veniturilor, al situației familiale sau al stilului de viață.

Se remarcă, de asemenea, o altă diferență semnificativă între cele două generații. În timp ce Michel și Marie-Claire încearcă să înțeleagă motivațiile agresorului lor, fiul lor, Gilles, folosește propoziții mai degrabă stereotipe, precum: „Ei caută bani, drogurile și anturajul sunt de vină. Sunt gata să facă orice pentru doza lor.” Prin urmare, copiii lui Michel și Marie-Claire nu vor înțelege alegerea lor de a-i adopta pe cei doi frați mai mici ai agresorului lor. Pentru a le explica propriilor părinți punctul lor de vedere, ei pun întrebări precum: „Ce vor spune copiii noștri? Cum le vom explica că niște străini dorm la voi? Nu vă deranjează să folosiți cadoul nostru pentru acești doi copii pe care nu îi cunoașteți?” sau „Christophe ar fi făcut acest lucru pentru voi?” Aceste întrebări dezvăluie astfel că sunt mai degrabă preocupați de interesul lor personal (sau al „familiei” lor în sens restrâns) și poate chiar un pic conduși de gelozie, subliniind astfel neînțelegerea lor față de un gest în cele din urmă destul de simplu și evident de solidaritate și de devotament.

Dimpotrivă, această adopție, această alegere care îi îndepărtează pe Michel și Marie-Claire

de copiii lor, va fi în cele din urmă bine primită de prietenii lor. Finalul filmului este într-adevăr explicit: **solidaritatea este o valoare esențială a generației de muncitori** căreia îi aparțin Michel și Marie-Claire, dar ne putem teme sau putem regreta, fără îndoială, că această valoare nu este împărtășită la fel de puternic de generațiile următoare.

Un punct de vedere asupra societății

Comparând două generații de adulți în acest fel, Robert Guédiguian pune în scenă în general evoluția societății și a valorilor sale dominante. Are loc astfel trecerea de la o societate guvernată

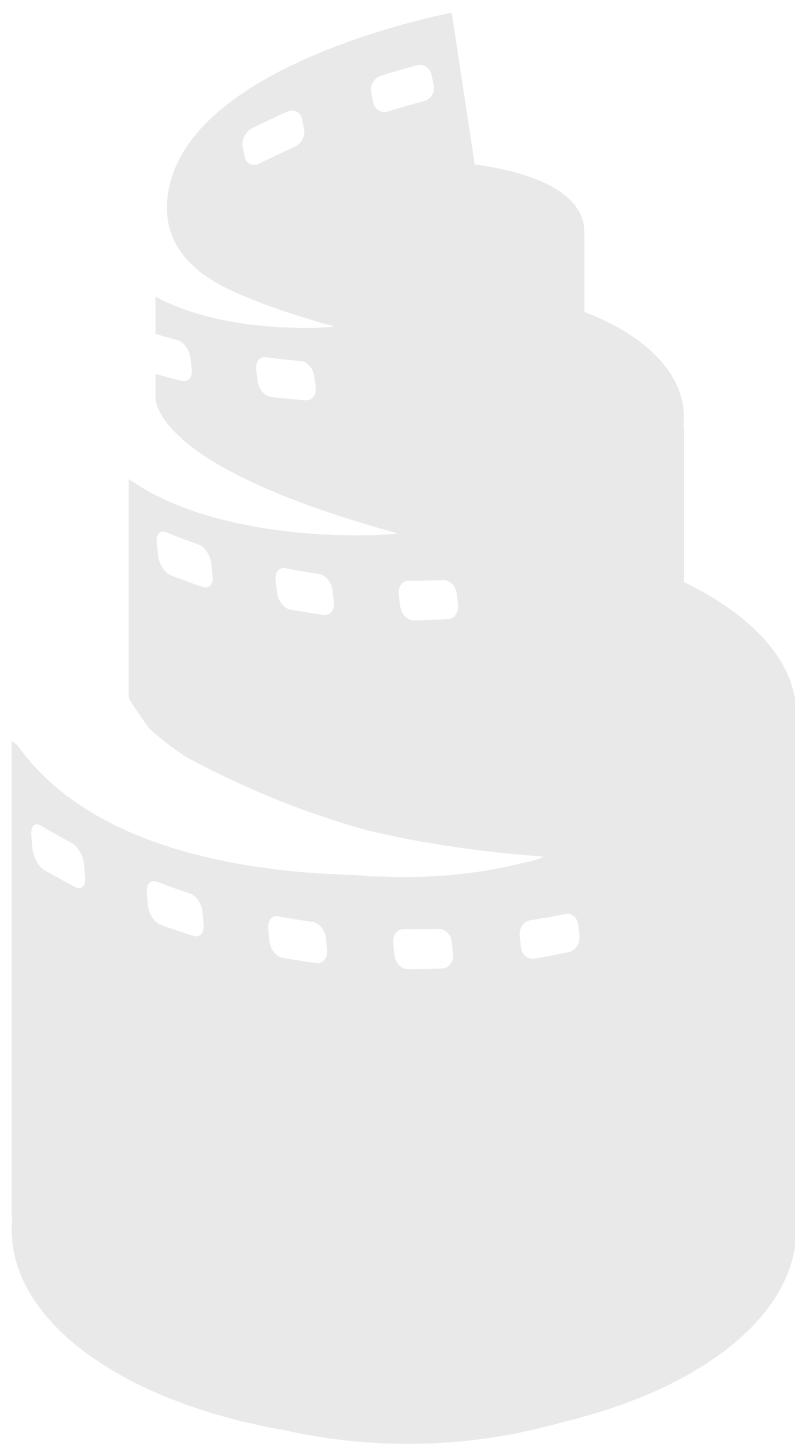
de un sentiment puternic al solidarității la o societate dominată de o formă mai mult sau mai puțin exacerbată de individualism. Cu toate acestea, nu trebuie să se înțeleagă prin acest ultim termen ideea de egoism, deoarece generația copiilor acționează și în favoarea apropiaților lor, de exemplu, oferind călătoria în Kilimanjaro lui Michel și Marie-Claire. Dar acestea sunt acte în favoarea familiei lor sau în favoarea persoanelor care le sunt apropiate, și nu în favoarea unei comunități mai mari, după exemplul acțiunilor lui Michel și ale lui Marie-Claire.

Astfel cum subliniază realizatorul în mapa de presă, această schimbare s-a produs ca urmare a unor evoluții importante în domeniul muncii, în special în domeniul industrial. Sistemul economic în care se înscriau întreprinderile și muncitorii din țările dezvoltate a evoluat în mod considerabil în ultimele decenii, remodelând în același timp stilurile de viață și sistemele de gândire. Ceea ce descrie realizatorul cu o anumită nostalgie este slăbirea unei structuri sociale și a unui sistem de valori care au fost legate de o clasă muncitoare puternică și luptătoare, așa cum a putut să fie până la sfârșitul anilor 70. Muncitorii erau uniți atunci de un sentiment de apartenență la aceeași comunitate, împărtășind același destin, luptând împotriva angajatorilor și inegalităților, favorizând solidaritatea în beneficiul tuturor împotriva interesului individual al unora. Se presupune că aceștia nu își apărau doar interesele

lor personale, ci, prin intermediul structurilor sindicale și al partidelor politice (în particular socialiste și comuniste), luptau în mod general împotriva tuturor formelor de exploatare și de dominație, după cum rezuma un slogan marxist: „Proletari din toate țările, uniți-vă”!

Dar astăzi, după ce a pierdut forța maselor, clasa muncitoare nu mai dispune de vizibilitate în spațiul public, după cum explică Robert Guédiguian. Aceasta face loc unei generații noi, care se confruntă cu o rată a șomajului ridicată în raport cu ce au cunoscut părinții lor și, de asemenea, cu o „flexibilitate” a locului de muncă care poate fi destabilizatoare. Întrucât nu mai împărtășesc mize comune, membrii acestei noi generații au tendința de a acționa mai individualist, în primul rând în funcție de interesele lor personale, și de a se retrage către cei dragi, prieteni sau familie, fără referire la o clasă socială cuprinzătoare.

Chiar dacă această clasă muncitoare tinde, dacă nu să dispară, cel puțin să piardă din importanță, luând cu ea conștiința apartenenței la un destin comun, Robert Guédiguian speră totuși că o astfel de conștiință a „clasei”, extinsă la toți „oamenii săraci”, poate încă apărea, în ciuda individualismului dominant, în beneficiul unei reale solidarități populare, așa cum o manifestă în felul lor Michel și Marie-Claire.

www.luxprize.eu
luxprize@europarl.europa.eu